

Kies 1, Leerwerkboek burgerschap (tweede druk) Methodeanalyse op inhoudelijke en didactische aspecten van burgerschapsvorming

DEEL I. ALGEMENE GEGEVENS

Titel Kies 1, Leerwerkboek burgerschap (tweede druk)
Auteurs Heebels, S.; Beekhuizen, M.; Benschop, P. e.a.
Uitgever Uitgeverij Deviant
Jaar van uitgave 2016
Korte omschrijving <i>Kies</i> is een methode burgerschap voor praktijkonderwijs, vso, entreeopleidingen en mbo waarin meningsvorming, eigen ervaringen, interactie en afwisselende opdrachten centraal staan. De methode bestaat uit leerwerkboeken per niveau en het digitale oefen- en toetsprogramma Kies Online. In de leerwerkboeken worden theorie en praktische opdrachten afgewisseld. Kies Online biedt mogelijkheden om extra te oefenen met de theorie. Het bevat ook uitlegfilmpjes, de filmserie 'Leven en laten leven', de Nieuwsrubriek en de educatieve game Female Superheroes. <i>Kies 1</i> is voor praktijkonderwijs, vso en entreeopleidingen. Deel 2, 3 en 4 zijn voor respectievelijk mbo-niveau 2, niveau 3 en niveau 4. Nb. Bij de analyse van deze methode is het analyse-instrument gehanteerd dat ontwikkeld is voor het voortgezet onderwijs. Daardoor kunnen er hiaten in de methode zijn gesignaleerd die voortvloeien uit het feit dat sommige concepten of termen te moeilijk en dus niet haalbaar zijn voor deze specifieke doelgroep (praktijkonderwijs/vso).
Geanalyseerde onderdelen Kies 1, Leerwerkboek burgerschap, Kies Online en docentenhandleiding via docentenaccount www.studimeter.nl
Uitgangspunten en doelstellingen van de methode Het uitgangspunt van de methode <i>Kies</i> is dat burgerschapsvorming bijdraagt aan zowel de vorming van de individuele leerling als aan het (leer)klimaat binnen en buiten de school. De belevingswereld van de leerling staat hierbij centraal. Leerlingen maken gebruik van hun eigen ervaringen, denken actief mee en maken praktische opdrachten.
Korte beschrijving van visie op burgerschapsvorming (zoals mogelijk aangegeven in de methode/het materiaal) <i>Kies 1</i> bestaat uit negen thema's, waarin de vier dimensies van het vak burgerschap geïntegreerd aan bod komen. Die vier dimensies zijn: de politiek-juridische dimensie, de economische dimensie, de sociaal-maatschappelijke dimensie en de dimensie vitaal burgerschap. Er is dus gekozen voor de indeling die geldt voor het MBO. De negen thema's zijn: 1. Kiezen, 2. Samenleven, 3. Veiligheid, 4. Politiek, 5. Werk, 6. Geld, 7. Media, 8. Gezondheid en 9. Relaties en seks. In tabellen wordt aangegeven welke dimensies per thema en per les aan bod komen. Ook wordt voor de uitstroombesteding en arbeidsmarkt (vso) per kerndoel vermeld in welk thema het kerndoel aan bod komt.

DEEL II: INHOUDELIJKE ASPECTEN

Democratie

<i>Werking en belang van de democratie</i>
Bij thema 4 Politiek wordt aandacht besteed aan enkele aspecten van <i>parlementaire democratie</i> . Onder andere inspraak, verkiezingen, stemmen. Plannen van zeven politieke partijen worden in één zin omschreven. Ook het houden van een verkiezingscampagne komt aan de orde. Van het <i>landsbestuur</i> worden taken van regering, Tweede Kamer en ministers genoemd. Er is geen aandacht voor <i>provinciaal of gemeentelijk bestuur</i> . En ook niet voor <i>internationale samenwerking</i> (Europese Unie).

Democratische basiswaarden

De meeste aspecten van democratische basiswaarden komen aan bod in thema 2 Samenleven bij een les over (gedeelde) *waarden en normen* (cultuur) en een les over het verbod op *discriminatie*. Daarbij wordt ook het meldpunt www.discriminatie.nl genoemd. De term *verdraagzaamheid* wordt niet genoemd, wel het *tolerant* zijn. Het *recht op zelfbeschikking* komt niet aan bod. Er is wel veel aandacht voor de *vrijheid van meningsuiting* onder andere bij thema 1 Kiezen. Daarbij wordt het verschil tussen meningen en kwetsen belicht. Thema 7 Media gaat ook in op de invloed van (sociale) media daarbij. Bij de startsuggesties staat onder andere een filmpje over het ontstaan van beeldvorming in de pers. Daarbij wordt als vraag gesteld: "Een journalist bepaalt voor zijn publiek wat ze wel of niet (mogen) zien. Wat vind je hiervan?"

Rechten en plichten

In thema 1 Kiezen komen in een les over *rechten en plichten* ook *mensenrechten* aan de orde. Twaalf mensenrechten worden in eenvoudige omschrijvingen genoemd. De handleiding geeft als suggestie het tonen van de film 'Mensjesrechten' over *kinderrechten* waar jongeren in Nederland mee te maken hebben. Bij thema 3 Veiligheid is in een les over crimineel gedrag aandacht voor *wetten en regels* en ons *rechtssysteem* (overtreding, strafblad, taakstraf, rechter, wetboek etc.). Maar de *Grondwet* wordt niet genoemd. Bij thema 5 Werk komen verschillende rechten als werknemer en de rol van de vakbond aan de orde. Er is een opdracht waarbij de website Fnvjong.nl wordt geraadpleegd.

Participatie

Verantwoordelijkheid

In het kader van *solidariteit* wordt alleen het voeren van een actie om iets te bereiken genoemd. Bij de themasuggesties is een opdracht 'het oprichten van een eigen actiegroep'. Doel daarvan is: "leerlingen laten ervaren dat burgers de mogelijkheid hebben om door middel van het deelnemen aan actiegroepen invloed uit te oefenen op politieke beslissingen."

Bij thema 5 Werk komen alleen zaken rond betaald werk (cv, contract, loon etc.) aan de orde en niet de mogelijkheden en het belang van vrijwilligerswerk.

Sociale veiligheid

Thema 3 Veiligheid gaat kort in op gevoelens van onveiligheid in peestsituaties. Bij thema 7 is ook een les over media en respect (online *pesten*). In thema 8 Gezondheid wordt in een les over geluk (en ongelukkig zijn) het *zoeken van hulp* en de rol van een *vertrouwenspersoon* besproken. Bij thema 9 Relaties en seks komt het aangeven van je *grenzen* aan de orde.

Participatie

Bij thema 4 Politiek wordt kort benoemd dat iedereen in Nederland *inspraak* heeft. Er is onder andere een opdracht waarbij gestemd wordt over vier plannen in school waarvan er één uitgevoerd kan worden. Andere vormen van inspraak (gemeente, regio, land en internationaal) en het *publieke debat* komen niet aan de orde.

Identiteit

Wie ben ik?

Er is enige aandacht voor *zelfbeeld* in een les over invloed: over mensen die een voorbeeld zijn voor anderen. Met daarbij de vraag: "Wie is een voorbeeld voor jou?" En bij thema 5 Werk wordt bij het opstellen van een cv ingegaan op de vraag: "Waar ben je goed in?". Ook wordt de suggestie gedaan om leerlingen een persoonlijke mindmap te laten maken.

Identiteitskenmerken komen in thema 2 Samenleven aan bod bij het verkennen van je eigen en andere *culturele achtergronden* en gewoontes. Daarbij komen ook tradities en geloof (*religieuze achtergrond*) aan de orde. Als tradities (van de Nederlandse cultuur) worden onder andere genoemd: Sinterklaas, carnaval, Koningsdag. Er is geen aandacht voor *formele identiteit* (nationaliteit, paspoort, ID-kaart, BSN etc.).

Geestelijke stromingen

Er is beperkt aandacht voor *geloof en spiritualiteit* en *geestelijke stromingen*. Bij thema 2 Samenleven worden enkele tradities van de Islam genoemd (ramadan, Suikerfeest) en het gebedshuis (moskee). In een opdracht brengen leerlingen in kaart hoeveel klasgenoten een bepaald geloof hebben: Christendom, Islam, Jodendom, Hindoeïsme, ander geloof of geen geloof. Er wordt slechts summier ingegaan op de diverse stromingen.

Multiculturele samenleving

Bij thema 2 Samenleven gaat les 3 over de *multiculturele samenleving*. Daarbij wordt alleen ingegaan op vormen van *diversiteit*. En niet op onderwerpen als: minderheden, migratie, polarisatie en integratie. Over *etnische groepen in de samenleving* is een opdracht waarbij met een groepje een mindmap gemaakt moet worden met onderwerpen (feesten, eten, gewoonten etc.) uit een cultuur (Surinaamse, Chinese, Turkse, Marokkaanse etc.)

Respect voor diversiteit

Er is vooral aandacht voor *tolerantie*. Tolerant zijn wordt omschreven als "accepteren dat iemand iets op een andere manier doet dan jij". Voorbeelden: er anders uitzien, een andere mening, seksuele voorkeur of ander geloof hebben. Er is een les over *respect*: wat is het, hoe kun je iemand met respect behandelen, wat is asociaal gedrag? Ook discriminatie en vooroordelen komen aan bod.

Aandacht voor *ik en de ander* is er in een les over relaties. Daarbij wordt een relatieweb gemaakt en wordt ingegaan op verwachtingen en groepsdruk.

Seksuele diversiteit komt in thema 9 Relaties en seks, in een les over verliefd zijn, enigszins aan bod. Alleen de termen hetero-, homo- en biseksueel worden verduidelijkt.

DEEL III: DIDACTISCHE ASPECTEN

Naast **kennis** (in de theorieblokken) komen ook **vaardigheden**, **attitudevorming** en **reflectie** in de methode aan de orde. De verdeling is evenredig. De leerdoelen aan het begin van iedere les zijn in termen van kennis geformuleerd. "In deze les leer je wat met vrijheid van meningsuiting wordt bedoeld." De meeste opdrachten zijn ook op die leerdoelen gericht. De keuzeopdrachten (per thema) zijn praktische opdrachten waarin de vaardigheden oriëntatie en onderzoek, meningsvorming en actie, reflectie en verantwoording centraal staan.

Er zijn diverse activiteiten die uitnodigen tot **kritische meningsvorming**. Er worden veel discussieopdrachten aangeboden waarbij aan de hand van stellingen een klassengesprek wordt gevoerd. Daarbij worden steeds afspraken gemaakt over regels waaraan iedereen zich moet houden. Ook wordt er gedebatteerd over een plan van een minister. In de handleiding staat uitleg over rollende debat en Lagerhuisdebat.

Er zijn verschillende doe- en uitzoekopdrachten waarbij ook informatie op internet gezocht moet worden bijvoorbeeld op Tweedekamer.nl. Leerlingen worden regelmatig gevraagd hun eigen mening te formuleren. Ook het volgen van media en actualiteit krijgt aandacht. In Kies Online wordt wekelijks een actualiteitenrubriek aangeboden.

Er zijn enkele activiteiten die leerlingen uitnodigen tot **respectvolle communicatie**. Zoals opdrachten gericht op het delen van gevoelens en ervaringen ("Zijn jullie weleens gekwetst door de mening van een ander? Leg je antwoord uit.") en het kunnen verplaatsen in anderen. Daarbij worden situaties nagespeeld (rollenspel) of iemand geïnterviewd over zijn of haar cultuur.

Er zijn diverse activiteiten waarbij leerlingen in tweetallen of kleine groepjes moeten **samenwerken**. Daarbij worden ook suggesties gegeven om te zorgen voor een positief gespreksklimaat in de vorm van regels voor een klassengesprek en didactische aanwijzingen in de handleiding.

Het **verkennen van de eigen identiteit** komt in enkele activiteiten aan de orde. Bijvoorbeeld door de korte persoonlijke verhalen in filmpjes, het verkennen van de eigen leefwereld en achtergrond (Wie had/heeft veel invloed op je?) of het maken van een eigen mindmap over familie, favoriete kleding, sport, eten en geloof.

Bij sommige activiteiten wordt van leerlingen een **kritische reflectie** gevraagd. Zoals reflectie op vormen van discriminatie naar aanleiding van racistische reacties op een foto van Leroy Fer. En reflectie op eigen gedrag en dat van anderen bij een opdracht over voorbeelden van asociaal gedrag.

Ten aanzien van **belangenbehartiging** is er één activiteit gericht op het opkomen voor anderen. "Voor welk doel zou jij actie willen voeren?"

Er zijn vrijwel geen activiteiten die uitnodigen tot het **hanteren van conflicten**. Alleen voor het bijdragen aan een goed gespreksklimaat zijn bij het houden van een klassengesprek enkele regels geformuleerd.

Voor wat betreft **besluitvorming** zijn er een aantal activiteiten waarbij leerlingen afspraken moeten maken in het kader van groepswork. In de handleiding wordt de suggestie gedaan om met de klas omgangsregels op te stellen om het voor leerlingen mogelijk te maken eerlijk voor hun mening uit te komen. Leerlingen kunnen zelf betrokken worden bij het opstellen van die regels.

Ter **verbetering van de leefbaarheid** zijn een paar activiteiten voor klas en school genoemd. Maar niet voor de schoolomgeving of samenleving. Voorbeelden: met de klas organiseren van een multiculturele lunch of culturele markt of modeshow. Het maken van een plan om de (sociale) veiligheid op school te verbeteren.

Bij de themasuggesties in de handleiding worden diverse activiteiten genoemd waarbij de **buitenwereld** wordt betrokken. Zoals een bezoek aan een gebedshuis, excursies naar het Binnenhof, een rechtbank of het Anne Frank museum. Of een gastles door iemand van Amnesty International, iemand van de politie of ProDemos.